

Đất nước phát triển nhanh nhưng an sinh và khang lạc của dân chúng có tương ứng?

Công luận đã nóng lên vì những phát hiện cho thấy sức khỏe cộng đồng bị coi thường. Các cơ quan chức năng và các nhà sản xuất trong nước vì rất nhiều lý do biện bạch không thể chấp nhận, đã khiến người tiêu dùng và người bệnh bấy lâu nay phải tốn tiền mua lấy những sản phẩm tai tiếng: Nước máy nhiễm độc không tìm ra nguyên nhân và biện pháp khắc phục, thuốc chủng ngừa gây liệt người thậm chí là tử vong, nước chấm chứa độc tố gây ung thư, nông và hải sản tồn đọng dư lượng hóa chất độc hại, xăng chưa hoàn toàn sạch làm không khí ô nhiễm chì, v.v.

Ở phương diện khác, việc làm cầu đường tốn kém nhưng bất tiện giao thông, gây sạt nền, nứt tường khu dân cư lân cận. Việc phát triển đô thị về hướng Nam để lộ ra một nhược điểm tuy sửa chữa rất tốn kém mà không sao khắc phục được, đó là rất nhiều nơi trong thành phố phải sống chung với nước ngập, nhiều nơi có hiện tượng lún sụt, thậm chí là bị sạt lở trên diện rộng! Việc chống ngập bằng cách liên tục nâng cao mặt đường lên khiến cho nhiều căn nhà càng bị thụt sâu xuống.. Quán nhậu và cơ xưởng tiểu thủ công xen kẽ với nhà ở, người dân thường xuyên và liên tục sống với khói bụi, ô nhiễm tiếng ồn. Thành phố càng phát triển kinh tế càng làm tăng dân số cơ học và khối lượng người nhập cư đã ảnh hưởng nhất định bộ mặt văn hóa và điều kiện an sinh của thị dân.

Không thể kể lại tỉ mỉ và đầy đủ nơi đây những thực trạng mà người dân đang phải gánh chịu và không còn biết sẽ tiếp tục gánh chịu tới bao giờ. Ngoài tiền thuế người dân đã đóng, ngân sách còn gồng gánh thêm những khoản nợ sẽ phải trả lại cho quốc tế. Thế nhưng hàng bao tỷ tỷ tiền thuế, tiền vay đó đã không được sử dụng thật sự hiệu quả cho công cuộc phát triển đất nước với một guồng máy còn nhiều công chức hạn chế năng lực

Để phát triển bền vững lương tâm, trách nhiệm con người là then chốt

Dũ Lan LÊ ANH DŨNG

Bao lâu con người thừa hành chức năng chưa có ý thức tự giác trách nhiệm và việc xử lý hậu quả nghiêm trọng vẫn thiếu thích đáng, kém minh bạch thì bấy giờ đất nước này phải chăng vẫn còn quá xa khả năng hiện thực mục tiêu PTBV?

chuyên môn, kém đạo đức nghề nghiệp, vô cảm và vô trách nhiệm trước hạnh phúc an sinh của người dân.

Cũng thấy rõ đất nước đang tăng trưởng không ngừng và phát triển rất nhanh. Có lẽ vì thế mà vượt khỏi tầm quản lý. Gần đây công luận được tiếp cận một khái niệm dường như chưa quen, đó là khi một số nhà chuyên môn chỉ ra rằng những thực trạng lược kể trên đây chính là hệ quả tất yếu của quá trình phát triển kinh tế - xã hội mà lơ là nguyên tắc phát triển bền vững.

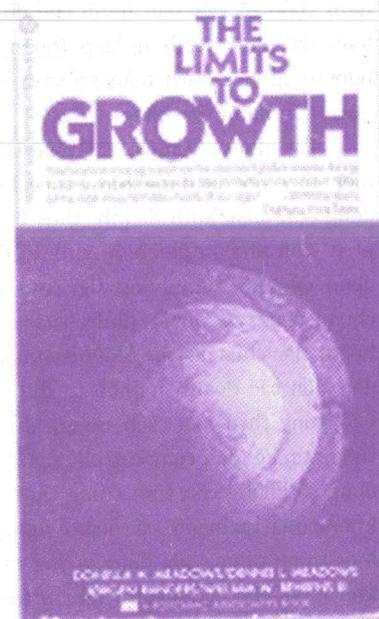
Phát triển bền vững (PTBV) là gì?

Theo Báo cáo Brundtland (1987), PTBV (sustainable development) là “sự phát triển đáp ứng được những nhu cầu hiện tại mà không làm tổn hại khả năng đáp ứng nhu cầu của các thế hệ tương lai” (development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs).

Diễn tả cách khác, PTBV chỉ có được khi nào bảo đảm được về lâu dài mọi nỗ lực hiệu quả nhằm phát triển hài hòa, đồng bộ ba phương diện kinh tế, xã hội và môi trường. Về kinh tế - xã hội, phải đảm bảo phát triển kinh tế song song với việc xây dựng một xã hội công bằng (equitable). Về kinh tế - môi trường, phải đảm bảo phát triển kinh tế cùng lúc với việc duy trì một môi trường mà con người còn có thể tồn sinh (viable; developing and

surviving). Về xã hội - môi trường, đó là phát triển xã hội sao cho môi trường vẫn thích hợp cho con người sinh sống (liveable; fit to live in).

Mượn tân toán học, Johann Dréo minh họa PTBV là phần “giao” của ba yêu cầu công bằng, tồn sinh, và thích hợp như sau:

PTBV & Những cột mốc lịch sử
Tháng 4.1968: Câu lạc bộ La Mã (The Club of Rome) ra đời, là một tổ chức phi chính phủ, gồm những nhà khoa học ở nhiều lãnh vực, doanh nhân, các lãnh tụ nhiều nước... Mục đích là nghiên cứu những vấn đề chính trị, văn hóa, xã hội, môi trường và công nghệ trên toàn cầu với tầm nhìn lâu dài.

Tháng 3.1972: Câu lạc bộ La Mã công bố báo cáo “Những giới hạn của tăng trưởng” (The Limits to Growth) nói tới hậu quả của năm xu hướng lớn trên toàn cầu: gia tăng công nghiệp hóa, tăng dân số quá nhanh, tình trạng suy dinh dưỡng lan rộng, các nguồn tài nguyên không thể hồi phục vì bị vắt kiệt, môi trường xuống cấp.

Tháng 6.1972: Liên Hiệp Quốc (LHQ) tổ chức hội nghị về con người và môi trường tại Stockholm (Thụy Điển), thông qua bản tuyên bố về nguyên tắc và kế hoạch hành động chống ô nhiễm môi trường. Chương trình môi trường của LHQ ra đời.

1980: Khái niệm PTBV được nói tới trong cuốn “Chiến lược bảo tồn thế giới” của Hiệp hội quốc tế bảo tồn thiên nhiên và tài nguyên thiên nhiên (IUCN: International Union for Conservation of Nature and Natural Resources).

Tiến sĩ Gro Harlem Brundtland

1984: LHQ ủy nhiệm bà Gro Harlem Brundtland (Thủ tướng Na Uy) thành lập và làm chủ tịch Ủy ban thế giới về môi trường và phát triển (WCED: World Commission on Environment and Development), cũng gọi là Ủy ban Brundtland (Brundtland

Commission).

1987: Ủy ban Brundtland công bố báo cáo “Tương lai chung của chúng ta” (Our Common Future), cũng gọi là Báo cáo Brundtland (Brundtland Report). Khi đưa ra cái nhìn mới về cách hoạch định các chiến lược phát triển lâu dài, Báo cáo Brundtland biến PTBV thành một thuật ngữ phổ biến mang tính thời đại.

1989: Ảnh hưởng to tát của Báo cáo Brundtland đưa đến Nghị quyết 44/228 của LHQ, làm tiền đề tổ chức các UNCED (United Nations Conference on Environment and Development: Hội nghị về Môi trường và Phát triển của LHQ), cũng gọi là Hội nghị Thượng đỉnh về Trái đất (Earth Summit).

Tháng 6.1992: UNCED tại Rio de Janeiro (Brazil) thông qua Chương trình Nghị sự 21 (Agenda 21) gồm những nguyên tắc cơ bản và một chương trình hành động vì mục đích PTBV. Tuyên ngôn Rio (Rio Declaration) được đưa ra, với Nguyên tắc 1 là: “Con người là trung tâm của những mối quan tâm PTBV. Con người phải được quyền sống khỏe mạnh và hữu ích trong sự hòa hài với thiên nhiên.” (Principle 1: Human beings are at the centre of concerns for sustainable development. They are entitled to a healthy and productive life in harmony with nature.)

Chương 28 của Agenda 21 ấn định việc thành lập các Chương trình Nghị sự 21 ở từng quốc gia và gọi là “Local Agenda 21”.

Tháng 12.1992: LHQ thành lập Ủy ban PTBV (CSD: The Commission on Sustainable Development) nhằm đảm bảo thực thi Chương trình Nghị sự 21 và Tuyên ngôn Rio.

Tháng 11.2001: Dự án VIE/01/021 do Bộ kế hoạch và đầu tư (VN) chủ trì nhằm xây dựng và thực hiện Chương trình Nghị sự 21 của VN (VN Agenda 21) với trợ giúp của Chương trình phát triển của LHQ (UNDP), Tổ chức phát triển quốc tế Thụy Điển (SIDA) và Tổ chức triển

quốc tế Đan Mạch (DANIDA). Dự án kết thúc vào tháng 12.2005.

PTBV ở VN

PTBV đang là nỗ lực của các tổ chức quốc tế nhằm cứu lấy hành tinh. Thông qua LHQ và nhiều tổ chức phi chính phủ (NGO), PTBV được đưa vào chương trình, kế hoạch hành động của nhiều quốc gia, trong đó có VN. Thật vậy, với Dự án VIE/01/021 (tháng 11.2001 tới tháng 12.2005), mục tiêu PTBV của VN đã được bao hàm trong những nhiệm vụ cụ thể mà Dự án này đề ra, tóm tắt như sau: Cung cấp chuyên gia kỹ thuật, tăng cường năng lực quốc gia để đảm bảo thúc đẩy PTBV. Áp dụng những hệ thống quản lý môi trường. Huy động các nguồn tài chính và đổi mới cơ chế, chuyển giao công nghệ, các công cụ và cơ chế pháp lý. Giáo dục cộng đồng nhận thức về PTBV, mở rộng khả năng tham gia của cộng đồng vào các hoạt động PTBV. (www.va21.org)

Như thế, ngoài vấn đề tài chính, pháp lý, kỹ năng, và công nghệ - kỹ thuật, ra, để đất nước PTBV đòi hỏi phải có là nhận thức của cộng đồng và sự tham gia của cộng đồng. Cộng đồng này hiện nay đang có một công cụ hiệu quả là báo, đài. Chính báo, đài với sự hợp tác của khách hàng đã góp phần rất lớn đến việc phơi bày những khuất lấp đằng sau bộ mặt phát triển kinh tế, sản xuất. Chỉ khi nào báo, đài “ồn ào” thì các thanh tra, các cơ quan hữu quan mới rục rịch, mà thường họ chỉ làm vài động thái mang tính cách đối phó nửa vời. Câu chuyện chai nước tương 3-MCPD vừa qua là một giọt nước làm tràn ly, nhưng chưa phải tất cả chuyện “hậu trường” quản lý an sinh, kang lạc của dân chúng đã được phát hiện!

Bao lâu con người thừa hành chức năng chưa có ý thức tự giác trách nhiệm và việc xử lý hậu quả nghiêm trọng vẫn thiếu thích đáng, kém minh bạch thì bấy giờ đất nước này phải chăng vẫn còn quá xa khả năng thực hiện mục tiêu PTBV? ■